

Podnikání v energetických odvětvích a jeho dopady do daňového práva, účetnictví, zdravotního pojištění a práva sociálního zabezpečení

Podnikání v energetických odvětvích podle energetického zákona je výkonem samostatné výdělečné činnosti, a proto i drobní výrobci elektřiny, např. provozovatelé střešních fotovoltaických elektráren, jsou považováni za osoby samostatně výdělečně činné se všemi důsledky, které z této skutečnosti vyplývají. Výrobce elektřiny má jako podnikatel nejen povinnosti vyplývající z právní úpravy podnikání v energetických odvětvích, ale rovněž povinnosti vyplývající z právních předpisů dalších oblastí.

Níže uvádíme základní přehled některých dalších právních předpisů upravujících povinnosti při podnikání, a to nejen v elektroenergetice.

Přehled obsahuje pouze základní a všeobecné informace, které nemohou a nemají za cíl postihnout veškerá specifika a konkrétní případy, striktně proto doporučujeme se vždy obrátit na příslušný správní úřad (či zdravotní pojišťovnu), který Vám poskytne kompetentní informace zohledňující Vaši situaci.

1) SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Výrobce elektřiny se pro účely pojistného na sociální zabezpečení považuje za osobu samostatně výdělečně činnou¹. Pojistné na sociální zabezpečení osob samostatně výdělečně činných zahrnuje:

- a) pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud jsou povinně účastny důchodového pojištění (viz níže), a
- b) pojistné na nemocenské pojištění, pokud jsou dobrovolně účastny nemocenského pojištění.

A) DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ A PŘÍSPĚVEK NA STÁTNÍ POLITIKU ZAMĚŠTNANOSTI

Zahájení výkonu samostatné výdělečné činnosti je výrobce elektřiny povinen oznámit místně příslušné okresní správě sociálního zabezpečení nejpozději do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla samostatná výdělečná činnost zahájena²; u provozovatele střešní fotovoltaické elektrárny je samostatná výdělečná činnost zahájena dnem uvedení elektrárny do provozu.

Pro placení pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pojistného na důchodové pojištění“) je rozhodující, zda podnikatel vykonává **samostatnou výdělečnou činnost jako hlavní nebo vedlejší**.

¹⁾ § 3 odst. 4 zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti § 9 odst. 3 písm. e) zákona o důchodovém pojištění

²⁾ § 48 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Osoba samostatně výdělečně činná, která vykonává **hlavní samostatnou výdělečnou činnost** (tedy podnikání je pro ni zpravidla jediný zdroj příjmů), **má povinnost platit pojistné** na důchodové pojištění vždy, a to bez ohledu na výši příjmů z této činnosti (tedy i v případě, kdy je tzv. ve ztrátě), a to formou pravidelných měsíčních záloh a formou doplatku po podání přehledu o příjmech a výdajích, je-li stanovené pojistné vyšší než úhrn zaplacených záloh.

O **vedlejší samostatnou výdělečnou činnost** se jedná tehdy, kdy osoba samostatně výdělečně činná např. vykonává zaměstnání, které jí zakládá účast na nemocenském nebo jen na důchodovém pojištění, nebo jí byl přiznán starobní důchod, má nárok na invalidní důchod, nárok na rodičovský příspěvek nebo na peněžitou pomoc v mateřství ze zaměstnání atd. a současně vykonává podnikatelskou činnost (§ 9 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění). U vedlejší samostatné výdělečné činnosti je **účasť na důchodovém pojištění závislá na výši dosažených příjmů** po odpočtu výdajů, od roku 2009 na výši dosaženého tzv. **daňového základu**.

Pokud daňový základ dosáhl rozhodné částky³ podle § 10 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, je osoba samostatně výdělečně činná povinna platit pojistné na důchodové pojištění. V ostatních případech platí pojistné na důchodové pojištění jen tehdy, pokud se k účasti na tomto pojištění sama přihlásí (§ 10 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění).

Vyměřovacím základem⁴ osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění je částka, kterou si určí, ne však méně než 50 % daňového základu.

V této souvislosti je důležité upozornit na to, že podle Ministerstva práce a sociálních věcí i v případě, kdy výrobce elektřiny uplatňuje nárok na osvobození příjmů z provozu fotovoltaických elektráren podle § 4 odst. 1 písm. e) zákona o daních z příjmů, vstupují tyto příjmy do vyměřovacího základu pro potřeby stanovení výše pojistného na důchodové pojištění v celé výši, ačkoli nejsou součástí základu daně.

Při stanovení vyměřovacího základu pro pojistné na důchodové pojištění musí osoba samostatně výdělečně činná postupovat tak, jako kdyby byla povinna za příslušný kalendářní rok z dosažených příjmů platit daň z příjmů. Při stanovení vyměřovacího základu je však nutné pamatovat nejen na příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, ale i na výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Zákon o daních z příjmů v § 25 odst. 1 písm. i) sice stanoví, že za výdaje (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů pro daňové účely nelze uznat výdaje (náklady) vynaložené na příjmy od daně osvobozené nebo nezahrnované do základu daně, nicméně pokud příjmy osvobozené od daně z příjmů ovlivní příjmy ze samostatné výdělečné činnosti pro účely stanovení výše pojistného na sociální pojištění podle zákona č. 589/1992 Sb., musí i výdaje spojené s těmito příjmy ovlivnit výdaje ze samostatné výdělečné činnosti pro účely tohoto zákona. Při posuzování výše výdajů bude nutné vycházet z výdajů na dosažení zajištění a udržení příjmů, a to ve výši, která by byla stanovena, kdyby příjmy, které souvisí s příslušnými výdaji, nebyly od daně osvobozeny.

Pojistné na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti činí 29,2 % z vyměřovacího základu (z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti).

Více informací viz <http://www.mpsv.cz/cs/8584> a www.cssz.cz.

³⁾ *Rozhodnou částkou za rok 2009 je 56 532 Kč (s odečtením 4 711 Kč za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc OSVČ nevykonávala činnost nebo v němž měla po celý měsíc nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství jako OSVČ). Pokud daňový základ z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti v roce 2009 dosáhl této výše, je OSVČ povinna v roce 2010 platit zálohy na důchodové pojištění.*

⁴⁾ *§ 5b zákona č. 589/1992, Sb., ve znění pozdějších předpisů.*

B) NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ

Osoba samostatně výdělečně činná se může sama rozhodnout, zda se přihlásí k účasti na nemocenském pojištění či nikoliv, **účast na nemocenském pojištění** u osob samostatně výdělečně činných je **dobrovolná** a vzniká na základě podané přihlášky.

Pokud se osoba samostatně výdělečně činná přihlásí k účasti nemocenského pojištění, má při splnění zákonem daných podmínek nárok na dvě ze čtyř dávek nemocenského pojištění – nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství.

Pojistné na nemocenské pojištění činí 1,4 % z vyměřovacího základu. Minimální pojistné na nemocenské pojištění u osoby samostatně výdělečně činné vykonávající samostatnou výdělečnou činnost (nezáleží na tom, zda hlavní nebo vedlejší) činí **56 Kč měsíčně**.

Více informací viz www.cssz.cz.

Právní předpisy:

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

2) ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Jakmile výrobce elektřiny zahájí výkon samostatné výdělečné činnosti, má povinnost **oznámít příslušné zdravotní pojišťovně**, u které je pojištěn, **den zahájení této činnosti**, a to nejpozději do osmi dnů ode dne, kdy tuto činnost zahájil. Stejná povinnost je spojena i s ukončením samostatné výdělečné činnosti.

Výrobce elektřiny vystupuje v rámci zdravotního pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná⁵ a je **povinen** ze své výdělečné činnosti **platit** zdravotní pojišťovně, u které je pojištěn, **pojistné zdravotního pojištění**. Osoba samostatně výdělečně činná je povinna platit pojistné **i v případě, kdy již platí pojistné jako zaměstnanec** a samostatná výdělečná činnost není hlavním zdrojem jejích příjmů **nebo v případě, kdy za tuto osobu platí pojistné zdravotního pojištění stát** (např. u poživatelů důchodu z důchodového pojištění, příjemců rodičovského příspěvku, žen na mateřské dovolené apod.).

Výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období. Vyměřovacím základem pro osobu samostatně výdělečně činnou je od roku 2006 **50 % příjmu z podnikání** a z jiné samostatné výdělečné činnosti **po odpočtu výdajů** vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení.

U osob samostatně výdělečně činných, které vedou účetnictví, se za příjem ze samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení považuje pro účely stanovení pojistného základ daně z příjmů z této činnosti⁶. **Pokud je takto stanovený příjem od placení daně osvobozen, pak OSVČ, která vede účetnictví, z těchto příjmů pojistné neplatí.**

⁵⁾ § 5 písm. b) zákona o veřejném zdravotním pojištění.

⁶⁾ § 3a zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Osoba samostatně výdělečně činná je povinna nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podle zákona o daních z příjmů podat daňové přiznání, předložit všem zdravotním pojišťovnám, u kterých byla v daném kalendářním roce pojištěna, přehled o svých příjmech a výdajích vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení, zaplacených zálohách na pojistné, vyměřovacím základu a pojistném vypočteném z tohoto vyměřovacího základu⁷.

Právní předpisy:

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3) PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI

Výrobce elektřiny je osobou samostatně výdělečně činnou i pro účely zákona o zaměstnanosti. To je důležité zejména pro výrobce elektřiny, jenž má hlavní příjem z pracovněprávního vztahu a provozuje fotovoltaickou elektrárnu jako vedlejší výdělečnou činnost. Ve chvíli, kdy taková osoba ztratí zaměstnání a nadále podniká ve výrobě elektřiny, se pak jako osoba samostatně výdělečně činná může stát **pouze zájemcem**⁸ o zaměstnání, kterému úřad práce zprostředkovává vhodné zaměstnání a může mu zabezpečit rekvalifikaci, ale **nemůže se stát uchazečem o zaměstnání**⁹ a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti.

Se ztrátou zaměstnání se pak zároveň pojí povinnost osoby samostatně výdělečně činné **nahlásit příslušné okresní správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, že se její samostatná výdělečná činnost stává hlavním zdrojem příjmů**. Vzniká jí tak povinnost platit důchodové pojištění (pokud tuto povinnost do té doby neměla) a povinnost platit zálohy na zdravotní pojištění.

Více informací viz <http://portal.mpsv.cz>.

Právní předpisy:

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

4) DAŇ Z PŘÍJMŮ

Udělením licence podle energetického zákona a zahájením provozu elektrárny se provozovatel stává poplatníkem daně a má povinnost se registrovat u místně příslušného správce daně ve lhůtě do 30 dnů následujících po dni právní moci rozhodnutí o udělení licence¹⁰.

⁷⁾ Pokud osobě samostatně výdělečně činné zpracovává daňové přiznání daňový poradce, je povinna tuto skutečnost příslušné zdravotní pojišťovně doložit do 30. dubna kalendářního roku, ve kterém má povinnost podat daňové přiznání za předchozí kalendářní rok a výše uvedený přehled je pak povinna předložit do 30. června. Pokud osoba není povinna podat daňové přiznání, musí předložit přehled o příjmech a výdajích příslušné zdravotní pojišťovně do 8. dubna následujícího roku.

⁸⁾ Viz § 22 zákona o zaměstnanosti.

⁹⁾ Viz § 24 a 25 zákona o zaměstnanosti.

¹⁰⁾ § 33 zákona o správě daní a poplatků.

Příjmy z výroby elektřiny jsou považovány za příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona o dani z příjmů. V prvních letech však jsou některé z těchto příjmů **dočasně osvobozeny od daně z příjmů**¹¹.

Jedná se o příjmy z provozu malých vodních elektráren do výkonu 1 MW, větrných elektráren, tepelných čerpadel, solárních zařízení, zařízení na výrobu a energetické využití bioplynu a dřevoplynu, zařízení na výrobu elektřiny nebo tepla z biomasy, zařízení na výrobu biologicky degradovatelných látek stanovených zvláštním předpisem, zařízení na využití geotermální energie. Tyto příjmy jsou osvobozeny od daně z příjmů v kalendářním roce, v němž byly poprvé uvedeny do provozu, a v bezprostředně následujících pěti letech. Za první uvedení do provozu se považuje i uvedení zařízení do zkušebního provozu, na základě něhož plynuly nebo plynou poplatníkovi příjmy, a dále případy, kdy malá vodní elektrárna do výkonu 1 MW byla rekonstruována, pokud příjmy z této malé vodní elektrárny do výkonu 1 MW nebyly již osvobozeny. Doba osvobození se nepřerušuje ani v případě odstávky v důsledku technického zhodnocení nebo oprav a udržování¹².

Výše uvedené osvobození se vztahuje na poplatníka, který elektrárnu skutečně uvede do provozu a dále na případného nájemce nebo jiného vlastníka v případě převodu vlastnictví na dalšího poplatníka, a to v zákonem stanovené lhůtě 5 let.

Více informací viz www.mfcr.cz.

Právní předpisy:

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

5) ÚČETNICTVÍ

Výrobci elektřiny mají podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) energetického zákona **povinnost „být účetní jednotkou** podle zvláštního právního předpisu a sestavovat a předkládat Energetickému regulačnímu úřadu regulační výkazy podle tohoto zákona“.

Podle dosud převažujících názorů finančních úřadů toto ustanovení znamená, že i výrobce elektřiny z fotovoltaických elektráren jsou povinni být účetní jednotkou a vést účetnictví ve smyslu zákona o účetnictví bez ohledu na výši příjmů z činnosti výroby elektřiny. Protože Energetický regulační úřad zastává jiný názor na tuto problematiku, jedná v současné době s Ministerstvem financí o sjednocení výkladu tohoto ustanovení energetického zákona a jeho jednotné aplikaci zejména ze strany správců daně.

Konečné stanovisko ve věci bude oznámeno na webových stránkách Energetického regulačního úřadu.

Právní předpisy:

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

V Jihlavě dne 14. dubna 2010

¹¹⁾ § 4 odst. 1 písm. e) zákona o daních z příjmů.

¹²⁾ Pro úplnost je nutno podotknout, že podle § 4 odst. 3 zákona o daních z příjmů má poplatník možnost dobrovolně se vzdát osvobození od daně. Toto vzdání se musí být provedeno oznámením správcí daně, a to nejpozději ve lhůtě pro podání daňového přiznání za kalendářní rok, v němž byly příslušné zdroje a zařízení uvedeny do provozu.